
تحولات تاریخ، اجتماع و سیاسه افغانستان

دکتر نجله ذوق

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس

۱۳۹۶

سرشناسه	:	خندق، نجله، ۱۳۳۴- Khandagh, Najleh
عنوان و نام پدیدآور	:	تحولات تاریخی، اجتماعی و سیاسی افغانستان/ نجله خندق.
مشخصات نشر	:	تهران: صالحیان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۶۲۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۶۴-۵-۱
نوعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	افغانستان
موضوع	:	Afghanistan
موضوع	:	افغانستان — تاریخ
موضوع	:	Afghanistan — History
رده بندی کنگره	:	DS۳۵۱/۵: ۱۳۰۳ خ/۹
رده بندی دیویی	:	۵۸/۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۳۰۳ خ/۹

۹۱۲۰۶۱۷۲۸۳

www.apketab.com

عنوان کتاب: تحولات تاریخی، اجتماعی و سیاسی افغانستان

نویسنده: نجله خندق

سال و نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: صالحیان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۶۴-۵-۱

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۳.....	یادداشت ناشر.....
۱۴.....	پیشگفتار.....
۲۱.....	مقدمه.....
۲۹.....	منابع.....

فصل اول (موقعیت ژئواستراتژیکی شهرهای اییک-بادغیس-بامیان)

۳۳.....	اییک.....
۳۳.....	تخت رست "۱".....
۳۴.....	بادغیس (بادغیسات).....
۳۵.....	بادغیس.....
۳۵.....	بادغیس.....
۳۶.....	بادغیس.....
۴۸.....	بامیان.....
۶۳.....	ایماق.....
۶۳.....	چهار ایماق.....
۶۵.....	هزاره.....
۶۸.....	بت های بامیان.....
۶۹.....	آهنگران "قبر کاوه آهنگر".....
۷۵.....	منابع.....

فصل دوم (اهمیت بلخ از نگاه جهانگردان)

۸۷.....	اهمیت بلخ از نگاه جهانگردان.....
۱۰۰.....	تاریخچه مسجد بلخ.....
۱۰۰.....	مزارات بلخ.....
۱۰۲.....	نظری درباره تاریخ وادی آمو.....

ازبکان	۱۱۵
بار دیگر بلخ	۱۲۱
امام جمعه مزار	۱۲۵
منابع	۱۳۲

فصل سوم (موقعیت صنعتی و استراتژیکی پروان)

موقعیت صنعتی و استراتژیکی پروان	۱۴۱
پنج‌هیر	۱۴۴
شیخ سیه ساله	۱۴۹
تاشقرغان	۱۵۰
«شهر بانو»	۱۵۳
بازار سرپوشیده خداییم (کلاه فروشی خلم)	۱۵۴
باغ «جهان‌نما»	۱۵۵
جلال آباد	۱۵۸
«پیشاور - جلال آباد»	۱۶۰
چرخ	۱۶۲
منابع	۱۶۴

فصل چهارم (اهمیت اقتصادی و بازرگانی غزنین)

اهمیت اقتصادی و بازرگانی غزنین	۱۷۱
شهر غزنین	۱۷۷
شرح آرامگاه سلطان محمود	۱۷۷
قبر ناصر الدین سبکتکین	۱۷۹
سلطان محمود غزنوی	۱۷۹
دیگرمزارات غزنه	۱۸۰
حکیم سنایی غزنوی	۱۸۲
شیخ رضی الدین علی لالا غزنوی	۱۸۴
شیخ رضی الدین	۱۸۵

۱۸۵	سلطان محمود غزنوی
۱۸۶	آرامگاه نور المشایخ
۱۸۸	دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن
۱۹۴	منابع

فصل پنجم (نقش مواد مخدر در اقتصاد فراه - قندهار - قندهار)

۲۰۱	نقش مواد مخدر در اقتصاد فراه - قندهار - قندهار
۲۰۱	کنل چارلز ادوارد بیت
۲۰۵	ادرس
۲۱۱	تپه سی گک
۲۱۲	قندهار
۲۱۴	قندهار
۲۱۷	قندهار
۲۲۶	منابع

فصل ششم (اهمیت سیاسی - اقتصادی و اجتماعی کابل)

۲۳۱	اهمیت سیاسی - اقتصادی و اجتماعی کابل
۲۳۱	شهر کابل
۲۳۲	موقعیت شهر کابل
۲۳۴	ترکیب ساختار جمعیت شهر کابل
۲۳۵	جاذبه های شهر کابل
۲۳۵	باغات و مناطق دیدنی کابل
۲۳۶	باغ بابر
۲۳۶	ابنیه تاریخی باغ بابر
۲۴۰	شهر های حاشیه کابل
۲۵۰	"شهر بربر"
۲۵۱	"بند امیر"
۲۸۷	کاخ و بالاحصار و بازار

۲۸۸	در تکیه فقیر
۲۹۱	منطقه غلزیان
۲۹۲	خصایل غلزیان
۲۹۲	تقسیمات غلزیان
۲۹۴	حکومت غلزی
۲۹۵	مثالی از قلندر خیل
۲۹۸	خروتی
۳۰۰	وردک
۳۰۰	کاکر
۳۰۱	شال
۳۰۳	زواره، تل و چوتیان
۳۰۳	ژوب
۳۰۴	کنجوغه
۳۰۴	کاکر غرب
۳۰۵	تهماس (طهماسب) خان
۳۰۶	کاکر شرق
۳۰۸	کابل - مثل نگین زمرد
۳۰۸	دیدار با نجیب الله خان (توروايانا) وزیر معارف
۳۰۹	صبح شصت و پنجم - (جمعه، هجدهم اردیبهشت ۱۳۲۶ / نهم می ۱۳۴۱) (کابل)
۳۱۰	برمزار نادرشاه
۳۱۰	مناره علم و جهل
۳۱۰	گل رعنا زیبا
۳۱۲	جهان آرا و شهرآرا
۳۱۲	باغ بابر
۳۱۳	ادامه بازدید از کابل
۳۱۳	وصف زیباییها و مناظر طبیعی استالف و پیرامون آن
۳۱۴	صفت میزبانی و میزبانان

۳۱۵.....	دیدار با صدراعظم.....
۳۱۶.....	مقبره صحابه.....
۳۱۶.....	مهمانی سفیر.....
۳۱۶.....	پیمان.....
۳۱۷.....	مهمانی صدراعظم.....
۳۱۸.....	درمدارس کابل - بازدید از لیسه استقلال.....
۳۱۸.....	مهمانی در سفارت انگلیس.....
۳۱۹.....	با کهزا - رموز کابل.....
۳۱۹.....	عذرانه - بیس دانشگاه.....
۳۲۰.....	تحفه به وستا - اعظم.....
۳۲۰.....	باریابی به حد - شاه.....
۳۲۱.....	پیمان سعدآباد و آب ببردند.....
۳۲۱.....	سخنرانی حکمت در لیسه استقلال.....
۳۲۲.....	گله از مطبوعات ایران.....
۳۲۲.....	صحبت‌های جانانه در شب وداع.....
۳۲۲.....	شترپانا مبند امروز محمل — مرا باری چین میسند ردل.....
۳۲۴.....	افغانستان امروز.....
۳۲۴.....	یادی از سنایی و فرخی.....
۳۲۴.....	اهتمام در عمران کشور.....
۳۲۶.....	گردش و بازدید ها.....
۳۳۰.....	مناسبات ایران و افغانستان.....
۳۳۳.....	ورود به کابل.....
۳۳۴.....	گردش در کابل.....
۳۳۸.....	موزه کابل.....
۳۴۳.....	کارخانه حجاری و نجاری.....
۳۴۴.....	گردش های دیگر.....
۳۴۷.....	کتابخانه مطبوعات.....

۳۴۸	 ملاقات با اشخاص
۳۵۱	 خاندان مجددی
۳۵۳	 پغمان
۳۵۴	 فاکولته شرعیات
۳۵۸	 مذاکرات مذهبی
۳۶۵	 کابل پایتخت
۳۶۸	 بازار کابل
۳۶۸	 انواع بهره
۳۷۰	 مواد خنجر
۳۹۶	 منابع

فصل هفتم، نقش، جایگاه مزار شریف در افغانستان از لحاظ فرهنگی و مذهبی

۴۰۷	 نقش و جایگاه مزار شریف در افغانستان از لحاظ فرهنگی و مذهبی
۴۰۹	 اولین ظهور آرامگاه
۴۱۰	 دومین تعمیر روضه
۴۱۰	 آثار و عمارات دیگر اطراف روضه
۴۲۹	 توقف در مزار شریف
۴۴۳	 "مزار شریف مرقد امام علی علیه السلام"
۴۴۷	 سوار بر قله های هندوکش
۴۵۰	 منابع

فصل هشتم (تحولات تاریخی، باستانی هرات)

۴۵۷	 تحولات تاریخی، باستانی هرات
۴۶۶	 تاریخ پیش از اسلام هرات
۴۶۷	 هرات بعد از اسلام
۴۶۹	 هرات
۴۷۰	 سلطان هرات
۴۷۰	 سرداران

۴۷۲		فعالیت های گروه امر به معروف
۴۷۲		قتل مولانا نظام الدین و پایان فعالیت جمعیت
۴۸۲		حرکت از هرات به سوی اوبه و کרוخ و اعزام سفر به طیس
۴۹۱		بازگشت خانیکوف و همراهان به هرات و گذراندن زمستان در این شهر
۵۲۲		هرات
۵۳۴		حکومت در هرات
۵۳۴		هرات
۵۳۹		دیدار آثار تاریخی - صبح هفتاد و هشتم
۵۴۵		توقف سردش در هرات
۵۴۷		مسجد جامع هرات
۵۴۸		دنباله توقف
۵۴۹		عبدالله بن معاویه بن عبدالله بن جعفر
۵۵۱		میر حسین هروی
۵۵۱		فخر المدارس
۵۵۳		خرابه های مسجد و مدرسه قدیم
۵۵۵		فخر الدین رازی
۵۵۸		مولوی حسین کاشفی
۵۵۹		ملاقات های رجال
۵۵۹		گازرگاه و خواجه عبدالله انصاری
۵۶۱		مزار خواجه و متولی آن
۵۶۳		مقدمات حرکت
۵۸۳		دیدار اسماعیل خان
۵۸۴		مزار شهدای گمنام
۵۸۵		مزار خواجه عبدالله انصاری
۵۸۶		پوهنتون هرات (دانشگاه هرات)
۵۸۷		تصویری از هرات
۵۸۹		از هرات باید آموخت

پیشگفتار

افغانستان از لحاظ قدمت تاریخی، یکی از کهن ترین سرزمین های جهان به شمار می رود. از افغانستان به سبب موقعیت مهم و حساس ژئواستراتژیکی و ژئوپولیتیکی خود به عنوان "چهارراه فرهنگ های باستان" یاد می شود.

افغانستان به دلیل قرار گرفتن در مسیر جاده ابریشم محل پیوندگاه تمدن های بزرگ جهان بوده و یکی از مهمترین مراکز بازرگانی عصر باستان به شمار می رفته است. این موقعیت مهم و حساس ژئواستراتژیکی و ژئوپولیتیکی افغانستان در شکل دادن موزائیکی غنی از فرهنگ ها و تمدن ها بزرگ همچون ایرانی، یونانی، بین النهرینی و هندی در این کشور نقش مهمی داشته است.

افغانستان از یک از نزدیک ترین پیوندها با فرهنگ ایرانی است و خود به دلیل پیوستگی تاریخی و ژئواستراتژیکی آن از سرزمین ایران در فراز و فرود تاریخ ایران، حضوری بی وقفه دارد.

افغانستان در طول تاریخ گواهی بر پیش مهاجمان و جهانگشایان بوده که رد پای آن ها هنوز در گوشه و کنار این سرزمین دیده می شود.

افغانها ملتی که به معنای واقعی کلمه رفتار ستم بیگانگان بوده اند سال ها با هزینه کردن ذره های وجود خود ادامه حیات فردی و اجتماعی خود را در محدوده ی جغرافیایی افغانستان ممکن ساخته اند، به حکم مقتضیات زمانه و مکانی مورد هدف برنامه ریزی های منطقه ای قرار گرفته اند.

منطقه ای که اکنون " افغانستان " نام دارد، مدت مدید در یک منطقه مرزی بین امپراتوری های متعدد بوده و سرنوشت آن اغلب به وسیله جنگ های سالیانه مارم خورده است. نخستین آثار تاریخی از اواسط دوره " پالئولیتیک - میانی " و دو تمدن سربرنز (۳۰۰۰ - ۲۰۰۰ قبل از میلاد) در حفاری هاب دست آمده اند. قسمت هایی از افغانستان تحت تصرف امپراتوری داریوش کبیر (۵۲۲-۴۸۶ قبل از میلاد) و اسکندر کبیر (۳۳۰ سال قبل از میلاد) بوده است.

پس از انقراض امپراتوری اسکندر، این منطقه جزء متصرفات سلسله یونانی گردید و بنیاد و منشا بسیاری از شهرهای امروزی افغانستان، به سبک یونانی می باشد.

اکنون علیرغم همه مسائل و تنگناها، افغانستان هنوز یکی از کشوری زیبا به شمار می رود. مردم افغانستان سخاوتمند، خونگرم، شجاع، باشرف، بخشنده، مهمان نواز و مهربان هستند. در افغانستان فاصله بین شهر و روستا زیاد است و شهرها نفوذ اندکی بر نواحی روستایی دارند.

قومیت و مذهب، دو متغیر اساسی در شناخت و تحلیل جامعه ی افغانستان است. هیچ سیاستمدار و حاکمی بدون درک صحیح این دو عنصر و تعیین استراتژی خود براساس آنها، قادر به حکومت کردن (به معنای واقعی آن و براساس عدالت) بر این جامعه نیست و هیچ محققى نیز بدون شناخت دقیق و تحلیل عمیق این دو، قادر به درک کاملی از این جامعه نخواهد شد. پیچیدگی و درهم تنیدگی قومیت و مذهب به اندازه ای است که بدون شناخت عینی و ملموس آن، تحلیل صحیح امکان پذیر نیست. از این رو تاکنون کم تر محققى توانسته تصویری دقیق، از جامعه ی افغانی و ویژگی های خاص آن، ارائه دهد. باگذشت سالها، یگانگی بهادست تجاوز به دامن این کشور زدند غافل از آنکه این مردمان متدین و متعصب، به دیر و مہن و محنت و درمقابل اجنبی ها همواره مقاومت می کنند.

افغانها توانستند درمقابل دو ابراهیم بریتانیا و اتحاد جماهیر شوروی مقاومت کنند. افغانستان در قرن نوزدهم میلادی برای اولین بار در معرض مبارزه روسیه و انگلستان قرار گرفت.

در این قرن بریتانی ها به علت سوءظن به غایت روس ها در منطقه سعی کردند، افغانستان را تحت حاکمیت مستقیم خود در آورند.

اما امان الله خان با دگرگون کردن سیاست های انزوای اقتصادی و گشودن دروازه های اقتصادی کشور جهت تجارت، کوشید تا افغانستان را به صورت یک کشور مستقل و پیشرفته در آورد.

برای اولین بار در تاریخ افغانستان در سال ۱۹۲۱ م قانون اساسی به تصویب رسید. افغانستان مدرن در اواخر سده نوزدهم و اوایل سده بیستم میلادی شکل گرفت، و تا پایان نظام پادشاهی در افغانستان که در سال ۱۹۷۳ میلادی بود، ادامه داشت.

جمهوری افغانستان نام اولین نظام جمهوری در کشور افغانستان بود. این نظام در سال ۱۹۷۳ پس از کودتای بدون خونریزی محمد داوود خان شکل گرفت و تا به امروزه هم ادامه دارد.

در تاریخ افغانستان بحران های بسیاری رخ داده، اما هیچکدام به شدت جنگ مرارت بار و اشغال شهرها به وسیله شوروی نبود.

افغانستان با آنکه همانند تعدادی از کشورهای دیگر تاوان مناقشه بین آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی را پرداخت، اما خاتمه دوران جنگ سرد هیچگونه صلحی برای مردم این کشور به همراه نیاورد. با آنکه اتحاد جماهیر شوروی متلاشی شد و آمریکا مواضع خود را تغییر داده است، اما مردم این کشور فقیر جهان که بر اثر مناقشات پیشین از هم پاشیده شده بود هم چنان به استقامت خود ادامه می دادند. بحران افغانستان بیانگر ناتوانی سیستم بین‌المللی حاکم است که هیچگاه در راستای حل مشکلات تاریخی فقرا، از سیاست سلطه جویی خردچشم پوشی نکرده است.

لازم به یادآوری است سرکار خانم دکتر خندق (نویسنده این کتاب) در پایان نامه فوق دکتری علوم سیاسی خود در سال ۱۹۸۴ پیش بینی کرده بود که نیروهای شوروی تا قبل از سال ۱۹۹۰ م خاک افغانستان را ترک خواهند کرد.

منابع مورد استفاده در این تحقیق سه دسته است:

- ۱- سفرنامه های و گزارش های سیاسی سفیران
- ۲- مقالات، دست نوشته ها، یادداشتها، گزارشگران و جهان گردان درمطبوعات
- ۳- خاطرات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی به شیوه سفرنامه

در پایان وظیفه خود میدانم از مدیران و کتابداران، ترم کتابخانه های مرکزی دانشگاه شهیدبهبشتی، دانشگاه تهران، کتابخانه تخصصی وزارت خارجه، بنیاددائرة المعارف اسلامی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، مجلس شورای اسلامی، آستان قدس رضوی، کتابخانه ملی ملک و کتابخانه ملی ایران که با لطف و عنایت خاص خود مرا در انجام این کاریاری کرده اند، صمیمانه تشکروقدردانی میکنم.

درضمن از سفارت جمهوری اسلامی افغانستان در ایران، نماینده کمی صندوق جمعیت سازمان ملل متحد در ایران، کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی و مرکز مطالعات افغانستان و انجمن دوستی ایران و افغانستان هم سپاسگذاری میکنم.

نویسنده کتاب

دکتر نجله خندق

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس